

LIBRIS | Weknow
Books

Anca Sîrghie

FASCINAȚIA ADEVĂRULUI

Dialoguri româno-americane

Cuvânt însoțitor de Mircea Petean

LIMES

2023

MISIONARISM CULTURAL (Mircea Petean)	5
CONSTANTINA DIȚĂ – CAMPIOANA	9
DIN SAGA UNUI REMARCABIL ROMÂN CANADIAN	33
CE BOGĂȚIE V-A DAT AMERICA?	49
DESTINUL, CA TRAIECT AL CONȘTIINȚEI ROMÂNEȘTI. DIALOG CU INGRID POPA FOTINO.....	73
NOUL CONSUL GENERAL AL ROMÂNIEI LA NEW YORK, OMUL CARE SFINȚEȘTE LOCUL	108
DIN NOU LA CÂMPUL ROMÂNESC, HAMILTON, CANADA.....	117
DOAMNA CARMEN PODGOREAN, AMBASADORUL ROMÂNIEI LA BUENOS AIRES, LA ORA UNUI BILANȚ SĂRBĂTORESC.....	129
A PRIVI LUMEA PRIN FEREAȘTRA LIMBII ENGLEZE – DIALOG CU ANGLISTUL ȘTEFAN STOENESCU	148
DE VORBĂ CU PROFESOARA ELENA VASILIU	202
MIRCEA FOTINO SUB „NOROACELE SOARTEI”	213
AMERICA A FOST SALVAREA.....	223
SIBIUL DIN AMINTIRILE LUI CĂCĂ	228
LAVINIA BALL SAU CUM SE VINDECĂ SUFLETUL DE COPIL.....	241
O ASCENSIUNE PROFESIONALĂ SUB SEMNUL LUI „PUNCT OCHIT, PUNCT LOVIT”.	253
MOMENTE DIN MARATONUL VIEȚII LUI NICHOLAS DIMA, O CONȘTIINȚĂ A ROMÂNISMULUI ÎN AMERICA	264

CÂND AI CURAJUL DE A PROIECTA	303
PE ARIPILE NETULUI: ANCA SÎRGHIE ȘI SEBASTIAN DOREANU ÎNTR-O CONVERSAȚIE TRANSATLANTICĂ	328
O ADMIRABILĂ MESAGERĂ A MARIII CULTURI NAȚIONALE.....	352
OMUL CARE SE AFLĂ DINCOLO DE TEXT	360
Victor NEGHINĂ: „AMERICA VISULUI ROMÂNESC” – Interviu cu scriitoarea ANCA SÎRGHIE –.....	373

Universitara Anca Sîrghie este o mare călătoare. Dar, călătoriile sale, având ca ținte îndeosebi Statele Unite ale Americii și Canada, nu au avut scopuri turistice, nici nu s-au petrecut doar ca urmare a ascultării acelui glas al depărtărilor, care i-a ademenit pe marii descoperitori, ci pentru că Domnia Sa și-a asumat o misiune, anume aceea de a cunoaște față către față diaspora românească, ea fiind convinsă de importanța studierii acesteia, care e „în fapt și pe drept o parte a spiritualității naționale.”

Așadar, călătoria, pentru Doamna Anca Sîrghie, are o dimensiune profund spirituală, aceea de cunoaștere, pe de o parte, a modului în care a evoluat și s-a constituit, ca o cumunitate aparte, distinctă, în simfonia americană, diaspora românească, și, pe de altă parte, de promovare a valorilor românești în sânul acesteia, cu convingerea că numai astfel, prin limbă, arte și literatură, viața dobândește sens, frumusețe și profunzime.

Misionarism cultural, asta a făcut Doamna Anca Sîrghie și pentru aceasta trebuie apreciată activitatea ei de peste Atlantic din ultimul sfert de secol.

Călătoria are întotdeauna două sensuri: dinspre un spațiu familiar, securizant, înspre un spațiu necunoscut, către care călătorul se îndreaptă fremătând de curiozitate, cuprins de fiorul descoperirii unor lucruri care poartă aura noului, a ineditului, dinspre un suflet înspre alt suflet, dinspre o cultură înspre o altă cultură ș.a.m.d. Importantă e zăbava, momentul acela mirabil când alteritățile converg și, prin rostire, se completează în chip cu totul miraculos. Este chiar ceea ce Doamna Anca Sîrghie reușește cu brio în

aceste două cărți ale sale – *Fascinația artei* și *Fascinația adevărului* –, și e o mândrie pentru noi, dublată de o mare satisfacție, că ni le-a încredințat, astfel încât au apărut sub egida editurii noastre.

Misionarism cultural a făcut și face, încă, așadar Doamna Anca Sîrghie. Literat pasionat și scrupulos, cu o certă și îndelung exersată vocație a dialogului, ea și-a dedicat ani buni din viață, aproape un sfert de veac, studierii acestui fenomen de o amploare fără precedent, devenind o mare cunoscătoare a valențelor culturale ale diasporei românești din Statele Unite și Canada, surprinsă la fața locului grație deselor sale descinderi peste ocean.

„Pornind sistematic, spre a o descoperi, din descinderile făcute în mai bine de două decenii, s-a plămădit trilogia noastră memorialistică *America visului românesc* (vol. I – 2017, vol. II – 2019, vol. III – 2020), structurată inedit ca plurivalență a planurilor în care se fortifică dialogul patriei cu diasporii săi, unul pe care vânturile istoriei nu de puține ori l-au anihilat. Dar nicidecum el, dialogul, nu a putut fi uzurpat definitiv.”, mărturisește ea în prefața la primul volum, *Fascinația artei*. Reluarea unora dintre ele, căci nu toate sunt inedite, în cartea menționată, precum și în cea de față, are mai multe rațiuni, dintre care autoarea menționează două, anume unul de ordin compozițional, ea nutrind dorința de a evita structura oarecum compozită, de acolo, și unul de ordin intim, care are forța și impactul unei revelații: „în pofida diversității profilurilor umane care se conturează aici, a vârstelor și statutului profesional specific fiecăruia, există o constantă, ce asigură unitatea tuturor textelor. Am avut șansa ca, în interviurile realizate, să constat că niciunul dintre conaționalii mei plecați din țară nu și-a uitat limba maternă, iar tinerii născuți în America vorbesc stângaci limba părinților, cum este de așteptat, dar păstrează conștiința apartenenței la neamul lor. De ce? Pentru că oricât

de departe se află de țară și oricât s-au îmbogățit cu realitatea noii lor vieți, ei se simt în profunzime și români, nu doar cetățeni americani ori canadieni. Este o concluzie cum nu se poate mai firească.”

Șigur, nu e nici prima, nici ultima *misionară* de acest fel. Ea însăși îi numește pe cei câțiva autori care au cercetat, în lucrările lor, aspecte fundamentale ale destinului comunităților românești din SUA și Canada: Mihaela Albu, Ștefan Străjeri, Aurel Sasu, am adăuga, căruia i-am publicat noi înșine câteva volume dedicate isprăvilor culturale ale românilor-americieni ș.a.

Ținta acestor dialoguri a fost căutarea *adevărului ultim al existenței acestora într-o lume îndepărtată de țară*. Așa se face că, oferindu-le interlocutorilor șansa de a-și defini periplul existențial, multe dintre paginile cărților sale de acum vibrează de așa manieră încât ar putea genera scenarii de film, ca să nu mai vorbim că patosul unora dintre ele le conferă o certă valoare literară.

Temele mari ale dialogurilor sunt: păstrarea și cultivarea limbii române, păstrarea obiceiurilor și tradițiilor populare, cunoașterea istoriei, a marilor personalități istorice care au contribuit la modelarea identității naționale, cunoașterea valorilor culturii naționale, dovadă multitudinea de conferințe ale Domniei Sale pe tema contribuției unor mari personalități românești – Eminescu, Coșbuc, Blaga, Mircea Eliade, Radu Stanca, Ioan Alexandru, Ana Blandiana ș.a. – la patrimoniul național și al culturii universale.

Dacă în primul volum Domnia Sa a stat de vorbă îndeosebi cu oameni de cultură – preoți, literați, artiști plastici etc. –, în cel pe care avem bucuria de a-l prefața acum, interlocutori îi sunt personalități diverse, precum marea campioană, alergătoarea de cursă lungă, Constantina Diță, fizicianul Wladimir Paskievici – unul dintre marii cunoscători ai diasporei românești din Canada –, Didi Alexe, soția cărturarului enciclopedist George Alexe, soții Fotino,

ingineri cu o deschidere culturală remarcabilă, ca și româno-canadianul Dumitru Răchitan, diplomații Carmen Podgorean și Cătălin Radu Dancu, anglistul Ștefan Stoenescu, prof. Elena Vasiliu, „taumaturgul” Cornel Căzilă, soții Lavinia și Michael Ball – ea, consilier psihologic, el, profesor –, doctorița Anca Matei, medic-specialist în obstetrică-ginecologie, prof. Nicholas Dima, „o conștiință a românismului în America”, prof. Camelia Kantor, cu origini maramureșene, cercetătoare în domeniul inteligenței geospațiale, animatorul cultural Sebastian Doreanu, inițiatorul și conducătorul Cenaclului „Mircea Eliade” din Frederick, Colorado.

Sunt oameni care și-au părăsit țara din varii rațiuni, unii siliți să o facă, alții alegând să se realizeze profesional la alte cote. Dar nici unul nu s-a rupt definitiv de ținuturile natale, de ființa patriei, pe toți îi leagă de patria-mamă graiul românesc, dorul-călătorul, dulceața limbii noastre, alinând, consolând și consolidând conștiințe curate, vieți împlinite, destine puternice.

Mircea Petean

7-8 dec. 2023

Constantina Diță și Anca Sîrghie –
moment ritualic de Paști...

De câte ori intru în timpul liturghiei de la Biserica „Sf. Dimitrie cel Nou” din Denver, Colorado, pe Pușa, așa cum este cunoscută între cei apropiați, campiona olimpică la maraton, Constantina Diță, o zăresc la strană, alăturată altor două sau trei femei, care cunosc tipicul ortodox, dar mai au și vocea necesară pentru a susține partea muzicală a slujbei. Ce s-ar face părintele Ioan Bogdan fără doamnele acestea conștiincioase și dăruite credinței strămoșești? Dar între toate enoriașele, Pușa se distinge prin părul ei cârlionțat și plin de șuvițe

blond-albe, care dau capelurii ei o revărsare tinerească, o dezordine studiată, care o face remarcată oricând și oriunde. Abia după ce scapi de imaginea ravisantei coafuri leonine, privirea îți este lăsată să observe trăsăturile feței suple, fine, cu linii clar conturate, căci pielea de un alb ireal lasă ochilor albaștri și buzelor senzuale rolul să dea frumusețe chipului. Statura ei de atletă zveltă nu a lăsat nici la vârsta pensionării în sport șansa grăsimilor să-și facă mendrele obișnuite, foarte ades reperate în America mâncărurile nesănătoase. Constantina Diță continuă să fie o ființă suplă, chiar puținică la trup, o femeie-șnur, amintind celor care o cunosc, că viața ei de maratonistă își spune și acum cuvântul. Pușa mai este și un «arbiter elegantiae» în comunitatea

în care trăiește la Denver, căci hainele ei nu sunt niciodată obișnuite, ușor de cumpărat în lumea americană unde eleganța nu este la mare preț. Nu, ea se îmbracă obligatoriu de la case de modă din țară sau din America și bunul gust își spune cuvântul atât în felul cum apare în lume cât și în modul cum și-a aranjat casa.

Am pus câteva întrebări campioanei noastre, bucuroasă să-mi împlinesc dorința de a-i face, în sfârșit, un portret cu mijloacele ziaristului.

A doua de la stânga, Constantina Diță, prezentă în corul bisericii...

Anca Sîrghie: De când datează interesul tău pentru sport, dragă Pușa?

Constantina Diță: Pe la 14-15 ani, în satul gorjan Spahii, comuna Turburea, unde mă născusem, eu alergam, ca mulți copii de la țară. Era plăcerea mea să mă distrez astfel. Când în timpul liceului urmat în comuna Turburea, la orele de sport se alegeau elevi pentru competițiile atletice locale, eu am alergat preț de un km

la un concurs la care participau elevi din toate clasele, de la a IX-a la a XII-a. Eu eram în clasa a XI-a. Am câștigat și la proba fetelor și la cea a băieților. M-au selectat pentru competiția județeană. Când m-am prezentat la Târgu-Jiu la concursul județean, avem concurenți elevi de la toate liceele județului Gorj, mai ales pe cei ai liceelor sportive, care se antrenau în mod frecvent.

A. S.: *Înseamnă că urma să te supui primei competiții serioase. Ce îți amintești despre ea?*

C. D.: Da, atunci am avut sentimentul că am de înfruntat niște concurenți serioși față de mine, care nu aveam nicio pregătire, nici teoretică, nici practică. Eu veneam dintr-o comună și ar fi fost firesc să am un complex de inferioritate. Parcă văd și acum: s-a plecat de la Fabrica de cauciuc din Târgu-Jiu, pe centura orașului, ca să sosim la *Coloana Infinitului*. Era de alergat peste un kilometru. Am ajuns pe locul 3 într-un concurs cu elevi de la Clubul sportiv, așadar sportivi de elită. Eu eram total neinstruită. Antrenorul Mircea Zorilă a venit la mine și m-a întrebat dacă aș dori să fac sport de performanță. Nu-i uit nici acum cuvintele, căci el dorea „să mă ajute să devin o campioană”. Era tocmai visul meu, dar pentru că locuiam la țară, socoteam că nu am nicio șansă.

A. S.: Așadar, primul antrenor care a legat numele tău de cuvântul „campioană” a fost Mircea Zorilă, care ți-a studiat configurația fizică, ți-a apreciat calitățile sportive native și, cu intuiția lui de profesionist, te-a văzut o viitoare campioană. Ce salt în imaginație! Ce perfectă previziune! *Care a fost propunerea făcută ție, elevei din Spahii, pentru un prim pas?*

C. D.: Antrenorul a vorbit cu mine, căci părinții mei se opuneau, să fac naveta din satul meu la Târgu-Jiu, unde să am antrenamente

la stadion. Antrenorul de la Clubul Forestierul a plătit abonamentul la tren, până la finele liceului. Un an de zile am făcut navetă, plecând după orele de curs de la liceul din comuna Turburea la oraș. Plecam cu trenul de ora 15.00, ajungeam la ora 16.30 în Târgu-Jiu și de la ora 17.00 începeam antrenamentul la stadion. Seara reveneam la țară. Un an întreg am făcut naveta aceasta și speranțele mele creșteau, căci m-a pasionat atletismul.

A. S.: *Tocmai absolutezi liceul în anul 1988 vara. De obicei, tinerii se află la o răscruce importantă, când au de ales între mai multe direcții profesionale. Dintre ce domenii aveai de optat?*

C. D.: Opțiunea mea era clară, sportul, nimic altceva. De aceea, m-am angajat la Fabrica de mobilă din Târgu-Jiu, cu scoatere din producție, ca să mă pot antrena la Clubul sportiv „Forestierul”. În oraș mai erau și alte cluburi, dar eu m-am înscris la acesta și pentru el am alergat în competiții ani buni, ani de intens antrenament la specialitatea alergare.

A. S.: *La ce fel de competiții alergai și ce rezultate ai obținut?*

C. D.: Mă înscriam la competițiile de 3000 m sau 5000 m și la cross-country, la care traseul trece prin zone accidentate, cu deal-vale, cu noroi etc. Am luat câteva locuri 2 sau 3. Eram o promisiune.

A. S.: *Ce a urmat în viața ta de tânără dedicată atletismului?*

C. D.: Un eveniment minunat în viața mea a fost faptul că am devenit mamă și timp de un an și jumătate m-am dedicat copilășului meu, Rafael, care, iată, că acum este student la Colorado State University din orașul Fort Collins în anul al II-lea.

A. S.: *Când ai revenit la viața sportivă și cu ce vise noi?*

C. D.: În 1996 am reintrat în viața sportivă, înscriindu-mă la competiții naționale și balcanice. Din 1997 am făcut parte din lotul național de atletism. La toate campionatele naționale am luat locul 1, dobândind o mulțime de medalii. Am participat la campionatele balcanice din Serbia, Grecia și am câștigat de două ori Campionatul balcanic de pistă pe locul 1, atât la 10.000 m cât și la 5000 m. La Balcaniada de cross-country din Turcia am sosit individual pe locul 3, iar cu echipa României am câștigat.

A. S.: Eu zâmbesc, apropo de medalii sportive, unei amintiri a vieții mele de profesoară la Sibiu, unde am avut eleve câteva gimnaste de performanță mondială, pe care am încercat să le fac mai bine cunoscute în liceele din oraș. Între gimnaste, am rugat pe Melita Rühn să vină la liceu cu medaliile obținute și m-am pomenit că s-a prezentat cu un geamantan greu în care abia încăpeau toate medaliile obținute. La tine în splendida vilă din Denver, unde m-ai invitat, am intrat în camera muzeu pe care ai amenajat-o și acolo ți-am admirat medaliile expuse, pantofii de aur, căci aceste trofee fac deosebirea între casele celorlalți români stabiliți în zonă și vila ta. *Întorcându-ne în timp, la ce competiții mondiale te-ai prezentat în anii următori?*

C. D.: La campionatele mondiale de cross-country din Maroc, orașul Marrakesh, în martie 1998 la proba scurtă de 4000 m am luat locul 16, iar cu echipa României am luat locul 5. A urmat în Brazilia la Manaus Campionatul mondial de ekiden, cu o ștafetă de 42 km, unde echipa României s-a situat pe locul 3, luând Medalia de Bronz, după echipa Keniei și cea a Etiopiei. Federația României ne-a surprins plăcut cu o excursie pe Amazon și pe Râul Negru cu vaporul. Ajutați de bărcuțe cu motor mai mici, am intrat pe Râul

Negru în junglă, unde se aflau căsuțele lacustre ale localnicilor. Ei aveau maimuțe mici, un crocodil în țarc și șerpi înfășurați în jurul gâtului, într-o rezervație. Am văzut pești piranha, care atacă și rod orice material cu dinții lor micuți. Am întrecut în concurs echipe cunoscute, ca cea a Rusiei, a Germaniei, a Angliei sau a Statelor Unite ale Americii.

A. S.: Cum s-a îngemănat viața ta personală, care îndeobște este sacrificată, fiind este privată de multe plăceri și bucurii diurne, cu cea atât de solicitantă a sportivei de performanță, care are un regim anume al antrenamentelor, chiar și unul alimentar special?

C. D.: Este perfect adevărat ceea ce spui, căci, atunci când ești un sportiv de performanță, trebuie să ții sub control modul tău de viață particulară. În anul 1999 m-am căsătorit cu Valentin Tomescu, soțul meu urmând să-mi devină antrenor din anul 2000. Dar anul 1999 mi-a adus alte trofee frumoase. Astfel, în 1999 la Campionatul mondial de Cros de la Belfast în Marea Britanie, am luat locul 14 individual și locul 5 cu echipa. La proba scurtă, de

4.000 m am venit pe locul 11, iar cu echipa pe loc 5. Desigur că la campionatele naționale și balcanice am primit multe medalii de aur. La Sevilla, frumosul oraș spaniol, în vara anului 1999 am participat la Campionatul mondial pe pistă la proba de maraton, unde echipa României a luat locul 3, adică Medalia de Bronz, după echipa Japoniei și după cea a Rusiei. În noiembrie 1999 am alergat la Campionatul de cros country din Slovenia, orașul Velenje, unde am luat locul 2 individual și cu echipa României am obișnuit, de asemenea, locul 2.

A. S.: Ce schimbări a adus în viața ta de campioană soțul Valeriu Tomescu, noul antrenor?